

סוד התפילין

בפסיכולוגיה, במדע ובקבלה

מאת: ד"ר בריאן לנקסטר
(נוירולוג)

"בין עולם הנשמה השוכנת במוח לבין התפילין קיימת התאמה מדויקת. המתאם בין מבנה המוח ולמבנה התפילין בולט.

תפילין של ראש מכילים ארבעה מדורים והמוח האנושי מכיל ארבעה מדורים..."

מקובל, שהיצירה המתקדמת והמורכבת ביותר בעולם הטבע היא המוח האנושי. "התעלומה הקסומה". כפי שמכנה אותו סר צ'רלס שרינגטון, מחלוצי הנוירופיזיולוגיה הבריטית. עם בירור מבנה המוח ותפקודו ניתן לגלות התאמה מפליאה בינו לבין עולם הבריאה, כפי שהוא משתקף בתורה.

אם קיימת התאמה ברורה בין מבנה מערכת העצבים האנושית לבין יסודות הבריאה, המתוארים בספר "היצירה" (אחד מספרי היסוד הקבליים). את מערכת העצבים מרכיבים שלשה מרכיבים שלשה חלקים עיקריים:

- המוח, אשר מקובל לחלקו לשלשה חלקים בסיסיים- המוח הקדמי, המוח האמצעי וגזע המוח.
- שנים עשר זוגות עצבים גולגלתיים (הנכנסים ישר למוח).
- חוט השדרה עם שלושים ואחד זוגות העצבים השדרתיים, הקשורים אליו.

גשר בין האלוקי לאנושי

ניתן לראות את התפילין של ראש כממסר אנרגיה רוחני דו כווני:

בכוון האחד משמשים הם אפיק לשטף האלוקי אל תוך נפש האדם, ובכוון האחר מאפשרים הם לאדם לקשר את שכלו למקור העל טבעי ולהשרישו בקדושה.

התפילין, המהווים גשר בין העולם האלוקי לאנושי, מתאימים לשני העולמות הללו.

רעיון ההתאמה בין המישורים מבטא תפיסה תורנית נוספת: במובן הרוחני, קרבה כרוכה בדומה.

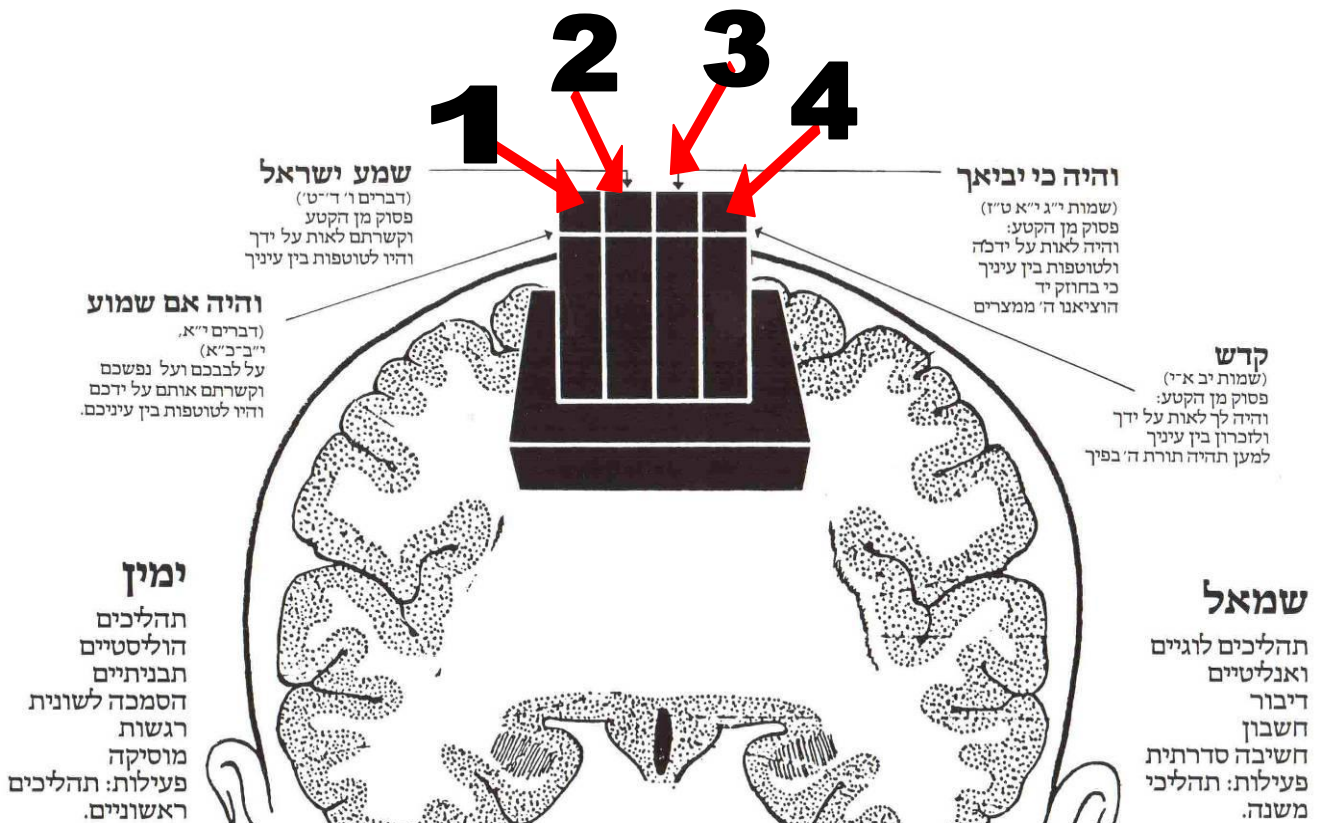
ההתאמה בין התפילין לעולם העליון ברורה:

התפילין מכילים ארבע פרשיות, הלקוחות מהתורה עצמה. ארבע הפרשיות אף רומזות לארבע האותיות שבשם המפורש.

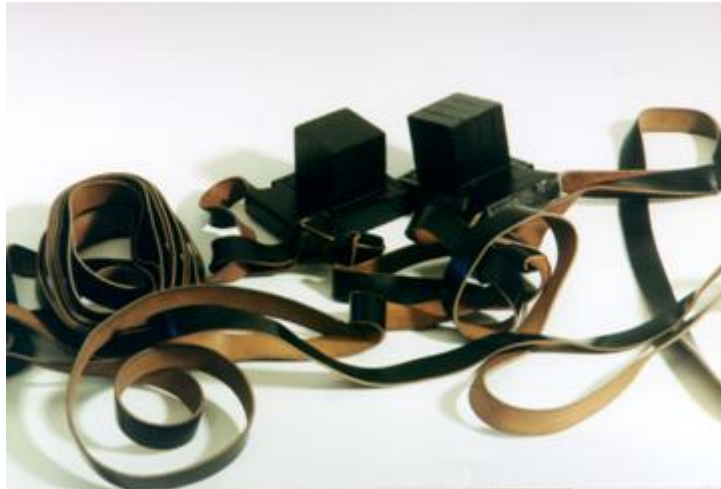
בין עולם הנשמה, השוכנת במוח, לבין התפילין, קיימת התאמה מדויקת.

אולם כדי לעמוד על כך יש צורך בהיכרות עם מספר מושגים, הנוגעים לאנטומיה ולפיזיולוגיה של המוח.

התיאום במבנה בולט: תפילין של ראש מכילים ארבעה מדורים, והמוח האנושי מכיל ארבעה מדורים.

המוח האנושי מורכב משני חציזורים.
הבדלי התפקידים של החציזורים נחקרו באופן מקיף בעשרים השנים
האחרונות.

החציזור השמאלי שולט על תפקודים לוגיאנליטיים כמו כושר הדיבור,
לפיכך אדם, הנפגע בחציזור השמאלי, עלול לאבד את כושר הדבור).
ואילו החציזור הימני מתמחה בתחום התפקידים ההוליסטיים, כגון
כישורים אינטואיטיביים, רגשיים ומוזיקליים, ובמודעות מרחבית.
אם נשווה את הרעיונות, המובעים בפרשיות השונות של התפילין, נגלה
מספר הבדלים בולטים:

1. הפרשיות בשני החדרים השמאליים

(שמאלו של המניח) "קדש" ו"היה כי יביאך" מתייחסות לאירועים
חיצוניים- יציאת הוולד מרחם אמו ויציאת ישראל ממצרים. שתי
פרשיות ה"שמע". הנמצאות בחדרים הימניים, מתייחסות לתחומים
פנימיים יותר, ובמיוחד להכרה בדבר אחדות ה'.

2. הפרשה השמאלית ביותר מציינת "למען תהיה תורת ה' בפוך, כי
ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים". באותו הקשר מצווה הפרשה
הימנית ביותר: "ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם".

3. הבדל נוסף בין הפרשיות: הפרשיות השמאליות מציינות,
שהתפילין יהיו לאות, והימניות- שיקשרו לאות.
כיצד עלינו להבין את ההבדלים?

סבורני, שהתייחסות להבדלים הידועים בין שני החלקים המוחיים תסייע בהבהרת ההבדלים הנ"ל.

חוקרים רבים הדגישו במיוחד את ההבדלים בין החצידורים במונחים של שניות- מוחצן- מופנם. דבר המסביר את נקודה מס' 1. ברור, שכושר הדיבור (חצידור שמאלי) שייך לתחום ההחצנה, בעוד פונקצית אינטואיטיביות (חצידור ימני) משקפות את תחום ההפנמה. ובנוגע להבדל

מס' 2. רק לחצידור השמאלי יש קשר למילים "תהיה...בפיך",

יתר על כן, החצידור הימני עוסק ברגש ("על לבבכם", ונראה, שהוא בעל האוריינטציה הרוחנית יותר. "על נפשכם").

את נקודה מס' 3 נוכל להבין בהתייחס

לעובדה, שכל חצידור שולט על פלג הגוף המנוגד לו.

החצידור הימני מתייחס לזרוע השמאלית, אשר עליה יש להניח ולקשור את התפילין.

כדי לחדד את מבטו על הנושא זה, אני מציע להתייחס ל:

3 תחומים נוספים בהם יכולה הפסיכולוגיה להאיר לנו את המשמעות הפנימית של התפילין.

המערכת הראייתית של התפילין

1. תפילין של ראש- ביחס למערכת הראייתית.

2. תפילין של ראש- ביחס ללשון.

3. תפילין של ראש- ביחס למצבי המודעות והתפיסה.

על היחס החשוב בין תפילין של ראש לבין המערכת הראייתית נכתב כבר בפסוקי המקרא: "והיו לטטפות בין עיניך" (שמות י"ג ט') בפרושו לפסוק אומר הרב ש. הירש, כי הביטוי "בין עיניך" פירושו "מקום בפדחת בו מקבלת העין הוראות פעולה".

משמעות הדבר ברורה: **חוש הראיה - הוא החוש הדומיננטי, שעליו**

מתבסס במידה נכבדה יחסנו לעולם הפיזי. מתוך כך מהווה הוא בבואה ליחסנו אל העולם הרוחני. הקבלה זו היא הבסיס המטאפורי לביטויים כגון טביעת עין, ראייה לעומק וכד'.

בתהליך הראיה משתתפים חלקים רבים במוח. בקליפת המוח עצמה זוהו שני איזורים עיקריים: שדה העין המצחי שבאונה המצחית והקליפה העורפית בעורף. (ראה תרשים)

שדה העין המצחית קרוב באופן בולט למקום הנחת

התפילין, והבנת תפקידו בתהליך הראיה מאלפת במיוחד.

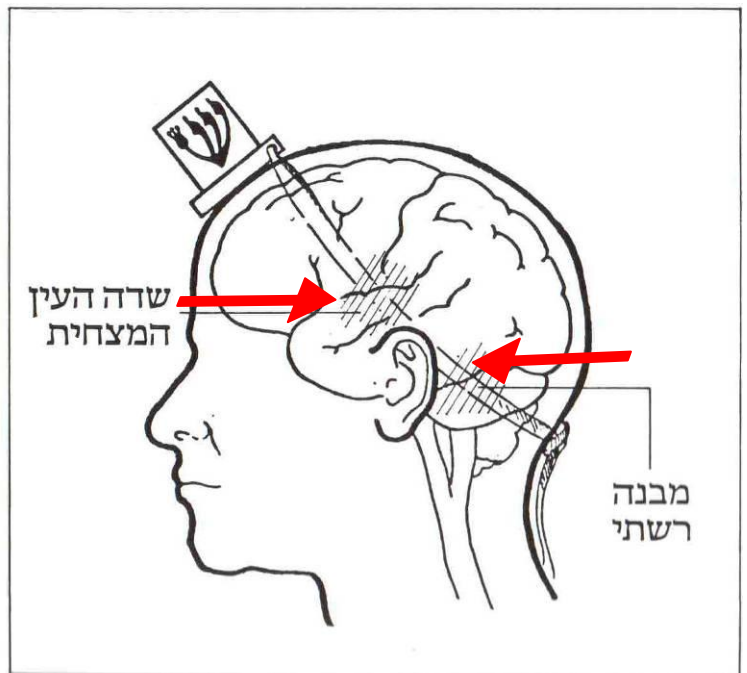
קיימת נטיה לראות במערכת הראיה מעין מצלמה מתוחכמת, כאילו עם פתיחת העיניים נכנס לפעולה סרט

צילום או וידאו, שעליו מוקרנת התמונה. רגע של מחשבה יפריך רעיון זה מכל וכל. כלום יושב מישהו בתוך ראשינו, וקורא את הסרטים? ברור, איפוא, שהתהליך מורכב ביותר, וכולל היבטים רבים, שאינם קיימים במצלמה.

אחד מאלה הוא המרכיב המניע, הראיה אינה אלא היבט אחר ביחסי הגומלין שלנו עם העולם, וכמו כל פעולה אחרת של הדעת. תלויה תוצאת הראיה במידה רבה במגיע, כך,

למשל, האופן בו תופס אדם אשליה ראייתית נקבע במידה ניכרת ע"י מה שהוא מצפה לראות.

שדה העין המצחי מעורב בהבט המניעי של התפיסה הראייתית. ובתור שכזה יש לו שליטה מסוימת על תנועות העיניים. סבורני, שיש הגיון רב בהסכמת התפילין למבנה זה.

כפי שידוע, עלולים שני אנשים לפרש סצינה אחת בדרכים שונות באורח דומה יפרש אדם בעל דעה קדומה את כל המרחש בעולם בהתאם לדעותיו, ויחווה בהתאם,

התפילין הממוקמים בנקודה זו, מעוררים אותנו לשמור על פרספקטיבה נכונה,

לראות כהלכה את המתרחש ו"ללכת בדרכי אמת".

כדאי לעיין במשמעותה של משיחת התפילין בשמן, המילה "שמן" קשורה מבחינה אטימולוגית ל"שמונה". המספר שמונה מייצג את העל טבע, את המימד הטרנצנדטלי.

המילה מתבצעת ביום השמיני, מעמד הר סיני התקיים לאחר 7x7 ימים מיציאת מצרים וכד'. שילוב רעיונות אלו יוביל אותנו למסקנה. שפרספקטיבה נכונה נשמרת רק בתנאי שעניינו (כלומר האוריינטציה שלנו, במיוחד לעתיד: העיניים מופנות לפנים) מודרכות משורשנו במימד הטרנצנדטלי.

בעוד ההתייחדות הראשונה של התפילין היא למערכת הראייתית, קיימת התייחסות משנית ללשון. הדבר עולה

מדברי רש"י על "ולטוטפות" - אל תטיפו

לשון דיבור. (שמות י"ג ט"ז).

השפה, המפרידה בין האדם ליצורים הנחותים, זוכה לדגש רב בספרות התורנית, זו מתנה שיש להוקירה, ואסור לבזבזה.

הצבעתי על שליטת החצידור השמאלי על הדיבור בהקבלה לפרשה השמאלית ביותר בתפילין. אולם תהיה זו טעות להסיק, שהחצידור

הימני אינו ממלא כל תפקיד בשפה, לשפה מימד חיצוני ומימד פנימי.

המימד החיצוני הוא הדיבור, כלומר יכולתנו להשתמש במלים ליצירת תקשורת עם אחרים. וזהו תחום פעילותו של החצידור השמאלי.

המימד הפנימי, שאליו אנו מודעים פחות, הוא התהליך, שבו מביעה השפה את מהות הדברים ומשמעותם. תהליך זה אפשר לאדם הראשון את היכולת להעניק שמות ליצורי העולם (בראשית י"ט-כ').

פעילות זו איננה התהליך האנליטי של החצידור השמאלי, אלא התהליך ההוליסטי של הימני, על פיו נתפסת המציאות הפנימית של הדבר, הזוכה לשם.

שני הבטי השפה- ההבט החיצוני- התקשורתי וההבט הפנימי, המערב חקר אסוסיאציות, צריכים להתאחד ליצירת משמעות נכונה, כפי

שמסמלות החטיבות הנפרדות בתפילין של ראש, המאוחדות בקשר מאחורי הראש.

נעבור לבחינת התפילין של ראש בהקבלה לתפיסה. התפיסה היא אבן הפינה למודעותנו. אולם כשם שהיא מקרבת אותנו אל העולם המציאותי האמיתי, כן עלולה להרחיקו מאתנו. הדבר תלוי במצב המודעות שלנו.

במצב מודעות ארצי, אגוצנטרי, מרחיקה אותנו התפיסה מהעולם האמיתי. ההרחקה נובעת מכך, שאנו כופים את ציפיותינו והנחותינו הקדומות על המידע

החושי, הנקלט בפעולת התפיסה.

במילים אחרות, איננו מודעים למשמעות האמיתית, שיש למידע החושי, אלא ממשיכים לספק את דרישת הבטחון שלנו לראות את העולם בדפוסים המוכרים והרצויים לנו, כדברי ויטגנשטיין: " לראות הוא לראות כמו".

רק ממצב מודעות גבוה יותר מכל להתגבר על הנטייה לראות את העולם באורח אגוצנטרי, כפי שמעידות השפעותיה של המדיטציה וההתבוננות הפנימית.

והנה שוב מעניקים סמלי התפילין מבט לעומק רעיונות אלו, עולם האגו הוא עולם של דחפים ותאוות אשר כל אחד מהם דורש את סיפוקו לפיכך עולם זה הוא עולם מפוצל.

אדם, הנשלט ע"י האגו, איננו שלם: הוא צרוף של דימויים עצמיים מתחרים.

השלב הראשון לכל עליה רוחנית הוא התגברות על המאבק הפנימי. גם עניינים אלו נרמזים במבנה התפילין של ראש. המפוצלים וארבעה תאים. אך מתלכדים לבסוף בקשר דמוי דלת מאחורי

הראש.

עתה ניתן להצביע על ההקבלה בין המוח לבין קשר התפילין של ראש.

הואיל ומקום הנחת הקשר הוא המקום בו מתמזג המוח עם חוט השדרה.

מופנית שימת לבנו למבנה המוחי, הידוע בשם " המבנה הרשתי", השוכן במקום זה. אותו מבנה פועל על משך המודעות.

בתוכו נמצאים המרכזים, העוסקים בוויסות שינה ועירנות. הוא מעורב באופן מכריע גם במנגנוני ההקשב. בשאר חלקי המוח החושים נפרדים בדרך כלל. אך במבנה הרשתי הם נפגשים ומתאחדים.

האישיות האגוצנטרית מסומלת ע"י ארבעת החושים הנבדלים. אך ככל שעולה רמת המודעות של האדם (ע"י פעולת המבנה הרשתי) כן מתאחדות המערכות הנפרדות, ויוצרות מערכת יחסים הרמונית ובעלת משמעות עם העולם.

גם לכך יש הקבלה ברורה במבנה התפילין.

ארבעת תאי התפילין, אומר הגאון מוילנא, הם כנגד ארבעת

החושים, הקשורים לראש.

אותם תאים נפרדים מתאחדים כאמור, ע"י הקשר באזור המבנה הרשתי.

(בתפילין של יד, המסמלים את המעשה, תא אחד בלבד. התייחסות הרמונית ובעלת משמעות אל העולם תיתכן רק בשעה שמעשינו משקפים באמת את שאיפותינו השכליות והרוחניות.)

התורה איננה סטאטית ומילותיה

צריכות לזכות בכל דור לביטוי,

במונחים התואמים את התקופה.

מחקר זה הינו הוכחה ניצחת שהבורא

התאים את המצוות לכל אדם

ולכל התקופות. בהתאמה מושלמת לפסיכיאטריה, למדע ולקבלה.

(ניצוצות גיליון מס' 6).